

Εισηγήτρια : Τζώρτζη Αγγελική

16/11/2019

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

A. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο ρόλος των ΜΜΕ στη διαμόρφωση της σύγχρονης κοινωνίας

Ποια είναι τα σύγχρονα ΜΜΕ και πώς λειτουργούν; Επαρκή συνείδηση του πράγματος δεν έχουμε λόγω του ότι υπάρχει ελλιπής ενημέρωση για τις δυνατότητες και τον τρόπο λειτουργίας των Μέσων. Γιατί έχουμε ελλιπή ενημέρωση; Διότι δεν αντιλαμβανόμαστε ότι τα ΜΜΕ κινούνται σε δύο επίπεδα. Το ένα επίπεδο είναι το επίπεδο της διαμόρφωσης της προσωπικότητας του σύγχρονου ανθρώπου, όπου ο ρόλος τους είναι καθοριστικός. Το δεύτερο επίπεδο είναι η διαμόρφωση της κοινωνικής ευρύτερα και της πολιτικής ζωής ιδιαίτερα όπου και πάλι τα ΜΜΕ διαδραματίζουν κυρίαρχο ρόλο. Δεν πρόκειται περί υπερβολής.

Εμείς οι κοινωνιολόγοι στη δουλειά μας χρησιμοποιούμε ευρύτατα τον όρο «κοινωνικοποίηση», με την έννοια ότι το άτομο από την ώρα που γεννιέται υπόκειται σε μια σειρά επιρροές του κοινωνικού περιβάλλοντος που το διαμορφώνουν ως κοινωνικό όν. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι το ανθρώπινο άτομο πρέπει να μάθει να συμβιώνει ως κοινωνικό άτομο. Η κοινωνικοποίηση παλιότερα γινόταν αποκλειστικά με ενδιάμεσα πρόσωπα: τους γονείς, τους δασκάλους, τα πρόσωπα γενικότερα του άμεσου κοινωνικού περιβάλλοντος.

Σήμερα, τα ΜΜΕ λειτουργούν ως ένας εκ των βασικών συντελεστών κοινωνικοποίησης, που βαθμιαία εκτοπίζει τους βασικούς κοινωνικοποιητές. Διότι τα ΜΜΕ, κυρίως τα ηλεκτρονικά και πρωταρχικά η τηλεόραση, ασκούν τεράστια επιρροή πάνω στα άτομα. Γιατί αυτή η τεράστια επιρροή; Διότι δε λειτουργεί το Μέσο σε σχέση με το αριστερό μέρος του εγκεφάλου που είναι η λογική και η ανάλυση, αλλά επενεργεί απευθείας στο υποσυνείδητο και, επομένως σε πολύ μεγάλο βαθμό αναιρεί και παραλύει τη λογική λειτουργία του εγκεφάλου. Αυτή είναι η δυναμική της εντύπωσης που έχουν τα ΜΜΕ.

Μια τέτοια κολοσσιαία δυναμική, η οποία βεβαίως κάνει το άτομο δέσμιο σε επιταγές, που κατασκευάζουν και αυτό ακόμη το κύκλωμα των αναγκών. [...] Πρότυπα και σύμβολα επιτυχίας τα πράγματα, όχι οι ανθρώπινες ποιότητες. Ειδικότερα ως προς τα πρότυπα επιτυχίας. Ποιοι εμφανίζονται επιτυχημένοι από τα ΜΜΕ; Οι έχοντες και κατέχοντες, ανεξάρτητα από τον τρόπο, με τον οποίο τα απόκτησαν, όχι βεβαίως οι άνθρωποι, που εκπληρώνουν κάποια αποστολή και προσφέρουν θετικό έργο στην κοινωνία, ούτε, φυσικά, οι πνευματικοί ταγοί. Με τον τρόπο αυτό δε διαμορφώνονται πρόσωπα, αλλά προσωπεία, μάσκες ανθρωποειδών, όχι άνθρωποι. Η λογική της κερδοσκοπικής σκοπιμότητας γίνεται κατευθυντήριο γνώμονας της ζωής και κάθε άλλη λογική θεωρείται ως ουτοπική και

«ξεπερασμένη». Το παράδειγμα της χρηματιστηριακής φρενίτιδας στη χώρα μας τα προηγούμενα χρόνια είναι κάτι παραπάνω από αποκαλυπτικό.

Αυτά τα πρότυπα στηρίζονται και προωθούν την αντίληψη «άνθρωπος άνθρωπω λύκος» και προϋποθέτουν τον εκτοπισμό όλων των αισθημάτων και συναισθημάτων αλληλεγγύης και φιλότητας ανάμεσα στους ανθρώπους. Αυτό συνιστά επάνοδο σε καταστάσεις αγριότητας όπου ελαχιστοποιείται και αυτός ακόμα ο σεβασμός στην ανθρώπινη ζωή και αυξάνεται κάθετα ο δείκτης της κοινωνικής παθολογίας από τα ναρκωτικά και τη βία ως το έγκλημα. Αρκεί να συνειδητοποιήσουμε ότι στην τηλεόραση ο έρωτας αποσυνδέεται από την αγάπη και γίνεται σεξισμός, ότι —όπως έχουν αποδείξει σχετικές έρευνες— ένα παιδί επτά ετών στην Αμερική έχει δει στην τηλεόραση τρισήμισι χιλιάδες φόνους. Τα ΜΜΕ διαμορφώνουν μια ανθρώπινη προσωπικότητα βασικά απορρυθμισμένη, αν όχι και παθολογική.

Φυσικά δεν ευθύνονται τα ΜΜΕ καθαυτά αλλά αυτοί που τα ελέγχουν και τα χειρίζονται προς ίδιο όφελος και όχι με κριτήριο τα συμφέροντα της ολότητας και της κοινωνίας. Από μέσα πληροφόρησης γίνονται αγωγοί παραπληροφόρησης. Από μέσα διαφύλαξης των ατομικών ελευθεριών και των κοινωνικών δικαιωμάτων γίνονται όργανα καταστολής της ανθρώπινης σκέψης, όργανα αποβλάκωσης και χειρισμού ενός ανθρώπινου πολτού, που έντεχνα κατασκευάζουν. Με τον τρόπο αυτό, όχι μόνο δεν υπηρετούν τη Δημοκρατία, αλλά την υπονομεύουν σε όλα τα μέτωπα και τούτο διότι η Δημοκρατία προϋποθέτει τον ελεύθερα σκεπτόμενο πολίτη, όχι τον χειραγωγούμενο παθητικοποιημένο ανθρώπακο.

Βασίλης Φίλιας, Κοινωνιολογικές παρεμβάσεις, σελ. 370-4

Παρατηρήσεις

ΘΕΜΑ Α

A.1. «Μια τέτοια... παθητικοποιημένο ανθρώπακο»: Να γράψετε την περίληψη του παραπάνω αποσπάσματος (παράγραφοι 4, 5, 6) του κειμένου σε 70-80 λέξεις.

(Μονάδες 15)

A.2. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, σύμφωνα με το κείμενο, τις παρακάτω περιόδους, επιλέγοντας για καθεμία από αυτές την ένδειξη Σωστό ή Λάθος.

α) Η ελλιπής ενημέρωση για τις δυνατότητες των ΜΜΕ μας οδηγεί στην άγνοια για τον τρόπο λειτουργίας τους.

β) Η κοινωνικοποίηση στηρίζεται σήμερα στους παραδοσιακούς φορείς της.

γ) Οι έχοντες και κατέχοντες προσφέρουν θετικό έργο στην κοινωνία.

δ) Στην τηλεόραση ο έρωτας ταυτίζεται με την αγάπη.

ε) Τα ΜΜΕ αδρανοποιούν τη σκέψη και φαλκιδεύουν τη δημοκρατία.

(Μονάδες 15)

ΘΕΜΑ Β

B.1. Ποια είναι τα δομικά μέρη της τρίτης παραγράφου (Σήμερα, τα ΜΜΕ λειτουργούν... της εντύπωσης που έχουν τα ΜΜΕ) του κειμένου; Να επισημάνετε τον τρόπο ανάπτυξης της ίδιας παραγράφου και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

(Μονάδες 10)

B.2. α) Πώς επιτυγχάνεται η συνοχή ανάμεσα στη δεύτερη (Εμείς... περιβάλλοντος) και την τρίτη παράγραφο (Σήμερα... ΜΜΕ) του κειμένου; Να απαντήσετε αναφέροντας τη σχέση συνοχής.

(Μονάδες 4)

β) Να σχολιάσετε τη λειτουργία των σημείων στίξης στις πιο κάτω περιπτώσεις:

- «κοινωνικοποίηση» (εισαγωγικά, 2η παράγραφος)
- —όπως έχουν αποδείξει σχετικές έρευνες— (διπλή παύλα, 5η παράγραφος)

(Μονάδες 6)

B.3. ελλιπή, πρακτικά, ελαχιστοποιείται, ουτοπική, χειραγωγούμενο: Να γράψετε ένα αντώνυμο για κάθε υπογραμμισμένη λέξη του κειμένου.

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ Γ

Γ. Έχεις διαπιστώσει ότι ορισμένες φορές τα ΜΜΕ διαστρεβλώνουν τα γεγονότα και επιδιώκουν να παραπλανήσουν την κοινή γνώμη. Σε μια επιστολή (300-350λέξεις) προς τον Υπουργό Παιδείας να παρουσιάσεις :

α) τα αρνητικά αποτελέσματα των ΜΜΕ

β) τρόπους με τους οποίους το σχολείο μπορεί να βοηθήσει τους νέους να αντιμετωπίσουν αυτά τα αρνητικά

(Μονάδες 40)

B. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Τζιάννι Ροντάρι

Περιπέτεια με την τηλεόραση

Ένα βράδυ ο κύριος Βερούτσι γύρναγε από τη δουλειά του.
[.....]

— Επιτέλους, γυρνάω σπίτι... Σπίτι μου, σπιτάκι μου και σπιτοκαλυβάκι μου. Δεν μπορώ άλλο. Είμαι ψόφιος. Κόσμος... κυκλοφορία... Τώρα θα μπω στο σπίτι μου, θα κλειδώσω την πόρτα κι ο κόσμος ολόκληρος απέξω. Αυτό τουλάχιστον μπορώ να το κάνω. Να 'μαι, έφτασα... Επιτέλους μόνος... Τι καλά... Πρώτο, δρόμο η γραβάτα... Δεύτερο, οι παντούφλες μου... Τρίτο, ανάβω την τηλεόραση... Τέταρτο, η πολυθρόνα μου, το σκαμνάκι για τα πόδια, το τσιγάρο... Αχ, τώρα είμαι με το βασιλιά γενιά*.

Και, προπάντων, είμαι μόνος... μόνος... Μα συ ποια είσαι; Από πού ξεφύτρωσες;

Μια νόστιμη κοπέλα χαμογελούσε κι έσταζε μέλι στον κύριο Βερούτσι. Πριν λίγο δεν υπήρχε, τώρα στεκότανε κει δα και διόρθωνε το κολιέ που φορούσε στο λαιμό της.

— Δε με γνωρίσατε, κύριε Βερούτσι; Είμαι εκφωνήτρια της τηλεόρασης. Την ανάψατε και να 'μαι! Θα σας πω τις τελευταίες ειδήσεις.

Ο κύριος Βερούτσι διαμαρτυρήθηκε:

— Ναι, μα σεις δεν είστε μέσα στην τηλεόραση αλλά στο σπίτι μου και κάθεστε στον καναπέ μου.

— Το ίδιο δεν κάνει; Κι όταν είμαι μέσα στην τηλεόραση, είμαι σπίτι σας και κουβεντιάζω μαζί σας.

— Μα πώς καταφέρατε και μπήκατε δω μέσα; Δε σας πήρα είδηση. Ή μήπως μπήκατε κρυφά;

— Αυτό είναι άλλη κουβέντα... Τώρα θέλετε ν' ακούσετε τα νέα ή όχι;

— Τέλος πάντων..., ας ακούσουμε τι θα πείτε.

Η όμορφη κοπέλα έβαλε την καλή της φωνή κι άρχισε:

— Σε ολόκληρο το βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας συνεχίζεται το ανθρωποκυνήγι για τη σύλληψη του φοβερού ληστή που δραπέτευσε από τις φυλακές του Ρίντινγκ. Ο αρχηγός της αστυνομίας ανακοίνωσε ότι ο ληστής κατά πάσαν πιθανότητα κρύβεται στα δάση... Κείνη τη στιγμή ο κύριος Βερούτσι άκουσε μια φωνή που δεν ήτανε της εκφωνήτριας ούτε κι έβγαινε από την τηλεόραση, αλλά κάπου μέσα από το δωμάτιο.

Έλεγε λοιπόν η φωνή:

— Παραμύθια!

— Ποιος είναι; πετάχτηκε ο κύριος Βερούτσι. Ποιος μίλησε;

— Ο ληστής, είπε η εκφωνήτρια, σαν να μη συνέβαινε τίποτα. Κοιτάξτε, θα 'χε κρυφτεί κάτω από τον καναπέ.

— Παραμύθια, ξανάπε η φωνή, πού θα κρυφτώ εγώ, δε θα το πω στην αφεντιά σου...

Ο κύριος Βερούτσι κοίταξε κατακεί που του φάνηκε πως ερχότανε η φωνή και είπε χωρίς πια να κρατηθεί:

— Μα ποιος του 'δωσε την άδεια. Ένας ληστής θα 'χει σίγουρα και πιστόλι. Ένας ληστής στο σπίτι μου! Είναι για να του στρίβει κανενός.

— Εσείς με προσκαλέσατε, είπε ο ληστής και βγήκε από την κρυψώνα του. — Εγώ; Ωραίο και τούτο. Να καλέσω εγώ ληστές να μου κάνουνε επίσκεψη και να πιούμε και κανένα ποτηράκι..

— Να συνεχίσω τις ειδήσεις; Ρώτησε η εκφωνήτρια.

— Γιατί όχι; απάντησε ο κύριος Βερούτσι. Είμαι περίεργος να δω πώς θα τελειώσει η ιστορία.

Και η κοπέλα πήρε κείνη την απρόσωπη φωνή, που έχουν οι εκφωνητές όταν λένε τα νέα.

[.....]

Στο μεταξύ, όσο η εκφωνήτρια συνέχιζε να λέει τις ειδήσεις, το σπίτι του κυρίου Βερούτσι, που ήτανε μοναδικός ιδιοκτήτης και ήθελε να κάθεται μονάχος χωρίς να τον ενοχλεί κανένας, άρχισε να γεμίζει λογής λογής κόσμο: Πλήθη από πεινασμένους, στρατεύματα σε πορεία, πολιτικοί πάνω στο βήμα, αθλητές που γυμναζόντανε, εργάτες που απεργούσαν, αεροπλάνα που πήγαιναν να βομβαρδίσουν... φωνές, στριγγλιές, τραγούδια, βρισιές σε όλες τις γλώσσες του κόσμου που μπερδεούντανε μέσα σε χίλιους δυο άλλους θορύβους.

— Φτάνει, ξεφώνισε ο κύριος Βερούτσι. Προδοσία. Παραβίαση της στέγης! Φτάνει! Φτάνει!

[.....]

Ξαφνικά... του κυρίου Βερούτσι του κατέβηκε μια ιδέα... μα τι ιδέα. Μια από κείνες που στα κόμικς τις παρουσιάζουνε μ' ένα φως που ανάβει στο κεφάλι του Μίκι ή του Σούπερμαν.

Ο κύριος Βερούτσι πλησίασε σιγά σιγά την τηλεόραση χαμογελώντας σ' όλο εκείνο τον κόσμο που τον κοίταζε με περιέργεια. Έριξε ένα τελευταίο χαμόγελο και, αφού βεβαιώθηκε πως κανένας δε θα τον εμποδίσει να κάνει αυτό που είχε στο νου του, με μια απότομη και αποφασιστική κίνηση πάτησε το κουμπί.

Η πρώτη που εξαφανίστηκε ήτανε η εκφωνήτρια. Ύστερα ο ένας μετά τον άλλο χανόντανε οι ληστές, οι τραγουδιστές, οι στρατηγοί, οι αθλητές, ο στρατός, ο κόσμος. Δεν ήτανε πολύ απλό;

Φτάνει να κλείσει κανείς την τηλεόραση κι όλοι είναι υποχρεωμένοι να εξαφανιστούνε, να μείνουνε έξω από την πόρτα και να σ' αφήσουνε μόνο στην ησυχία σου...

Ο κύριος Βερούτσι χαμογέλασε στον εαυτό του και άναψε την πίπα του.

απόδοση: Άλκη Ζέη

*με το βασιλιά γενιά: δε μου λείπει τίποτε, νιώθω άρχοντας

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Ποιοι «εισβάλλουν» στο σπίτι του κύριου Βερούτσι, μόλις ανοίγει την τηλεόραση; Πώς επηρεάζουν τη ζωή του;

(Μονάδες 15)

A2. Βρείτε δυο χωρία του κειμένου στα οποία φαίνεται ότι τα πρόσωπα που «εισβάλλουν» τα έχει καλέσει ο ίδιος ο κύριος Βερούτσι.

(Μονάδες 15)

ΘΕΜΑ Β

B 1. Στο κείμενο χρησιμοποιείται διάλογος σε αρκετά σημεία. Τι επιτυγχάνεται κατά τη γνώμη σας μέσω αυτών;

(Μονάδες 15)

B2. Να βρείτε τρεις μεταφορές που υπάρχουν στο κείμενο. Τι ρόλο πιστεύετε ότι παίζουν;
(Μονάδες 15)

ΘΕΜΑ Γ

Με ποιον τρόπο πιστεύετε ότι μπορούν να προστατευτούν οι έφηβοι από την τα τηλεοπτικά προγράμματα (ενημερωτικά και ψυχαγωγικά) που προβάλλονται από την τηλεόραση; Να αναπτύξετε την άποψή σας σε ένα κείμενο 150-200 λέξεων.

(Μονάδες 40)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ